

цесса задана столбцом 7 таблиці 2.

Отметим, что на рисунке 5 использовано расширение возможностей переходов сетей Петри: переходы изображены не линиями, а заштрихованными прямоугольниками, это означает, что переходы происходят не мгновенно, а в течение какого-то детерминированного времени t . Поэтому над каждым переходом указано некоторое время, нужное для его срабатывания: t_1, t_2, \dots, t_{21} .

Учитывая эти пояснения, можно заключить, что модель (рис. 5) не только соответствует плану данного бизнес-процесса, но и расширяет его возможности за счет введения и использования понятия продолжительности перехода (шага процесса), а это позволяет перейти от качественного анализа бизнес-процессов (описания) к количественному анализу (оценке их эффективности).

Что касается выбора одного специальных языков моделирования бизнес-процессов, то это зависит от технических и финансовых возможностей банка, а также от квалификации персонала, занимающегося реинжинирингом.

Выводы. Анализ литературы показал наличие множества подходов к методике анализа (описания, моделирования) бизнес-процессов.

На основе изучения этих подходов предложена методика анализа банковских бизнес-процессов, состоящая из двух этапов: описание процессов «как есть» и оценка эффективности бизнес-процессов. Разработан алгоритм описания банковских бизнес-процессов, состоящий из пяти этапов и направленный на создание плана и карты бизнес-процессов. Представляется, что использование полученных результатов позволит продвинуться в разработке научно-методического инструментария реинжиниринга бизнес-процессов в банках.

Источники и литература

1. Irani Z. Guest Editorial: Bussiness-Process Reengineering: An Analysis Perspective / Z. Irani, V. Hlupic, G. Giaglis // *The International Journal of Flexible Manufacturing Systems*. – 2002. – № 14. – PP. 5–10.
2. Gunasekaran A. Modelling and analysis of business process reengineering / A. Gunasekaran, B. Kobu // *International Journal of Production Research*. – 2002. – vol. 40, № 11. – pp. 2521–2546.
3. Mertins K. Architectures, methods and tools for enterprise engineering / K. Mertins, R. Jochem // *Int. J. Production Economics*. – 2005. – № 98. – pp. 179–188.
4. Hwang S.-Y. On the discovery of process models from their instances / S.-Y. Hwang, W.-S. Yang // *Decision Support Systems*. – 2002. – № 34. – pp. 41–57.
5. Тютюнник А. В. Реинжиниринг в кредитных организациях. Управленческая аналитическая разработка / А. В. Тютюнник. – 3-е изд. – М. : Издательская группа «БДЦ-пресс», 2003. – 312 с.
6. Бушуева І. В. Інжиніринг банківського бізнес-процесу "Планування" / І. В. Бушуева, Г. Лавінський // *Банківська справа (укр.)*. – 2002. – № 5. – С.40–48.
7. Томашевський В. М. Моделювання систем / В. М. Томашевський – К. : Видавнична група BHV, 2005. – 352 с. : ил.

Крамаренко В.І.

УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В АР КРИМ

Постановка проблеми в загальному виді. Міжнародний туризм охоплює поїздки подорожуючих осіб з туристськими цілями за межі країни постійного проживання. Як один з видів міжнародної економічної діяльності він знайшов величезні масштаби й став впливати на політичні, економічні й культурні зв'язки між країнами й народами. Туристична галузь випередила навіть автомобільну промисловість і зайняла друге місце після комп'ютерної.

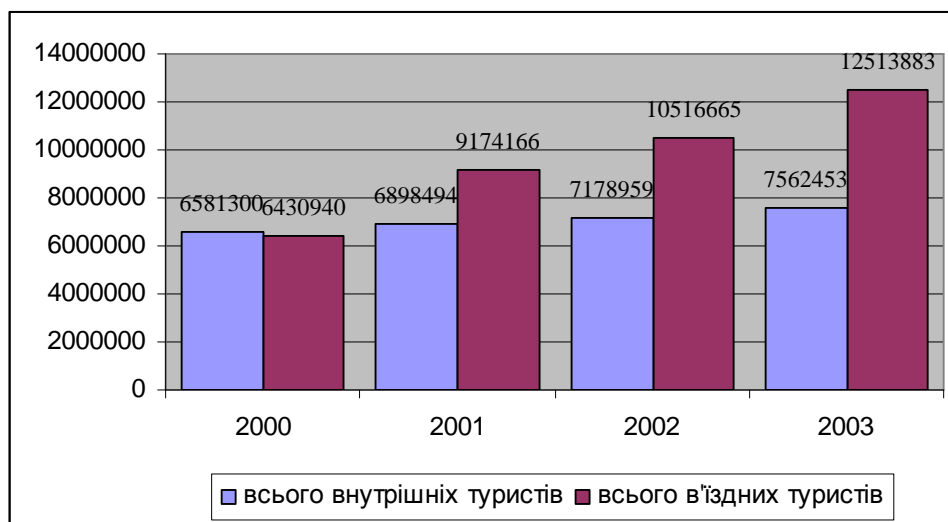
Надходження від туризму у світі зросли у 300 разів за 50 років – з 2 млрд. US\$ у 1950 році до 600 млрд. US\$ у 2000 році [1, с. 17-20], а у 2004 г. їх сукупна величина склала 622,7 млрд. US\$ [2]. По даним Всесвітньої туристської організації й Міжнародного валютного фонду, існує прямий позитивний зв'язок між темпами росту світового ВВП і кількістю туристів [3]. Найбільший розвиток міжнародний туризм одержав у західноєвропейських країнах. На частку цього регіону доводиться понад 70 % світового туристичного ринку й близько 60 % валютних надходжень, приблизно 20 % на Америку, менш ніж 10 % на Азію й Австралію разом узяті [4].

Тенденції росту туристичної індустрії будуть зберігатися і надалі. Очікується, що до 2010 р. в світі буде подорожувати 1 млрд. чоловік, загальний обсяг надходжень від міжнародного туризму становитиме 1325 млрд. US\$, а глобальний попит на послуги туризму – 8972 млрд. US\$ [5]. За прогнозами Всесвітньої туристської організації, до 2020 р. загальна кількість іноземних туристів досягне 1,56 млрд. чол. [6, с. 11].

Таблиця 1. Прогноз розподілу обсягів в'їздного туризму по регіонах (міжнародні туристські прибуття), млн. чол. [4]

	2000	2010	2020
Європа	366	526	717
Східна Азія (Тихоокеанський регіон)	105	231	438
Америка	131	195	284
Африка	26	46	75
Ближній Схід	19	37	69
Південна Азія	6	11	19
ВСЬОГО	673	1046	1602

Динаміка туристичного ринку України також свідчить про тенденції до зростання як числа туристів взагалі, так і іноземних зокрема (мал. 1). Але якщо розглядати туризм у цілому (внутрішній і іноземний), питома вага доходів від реалізації туристських послуг у ВВП України (включаючи послуги курортів) становитиме усього 1,6% хоча й має тенденцію до збільшення [8,с. 16].

Мал. 1. Динаміка туристських потоків в Україні, чол. [7]

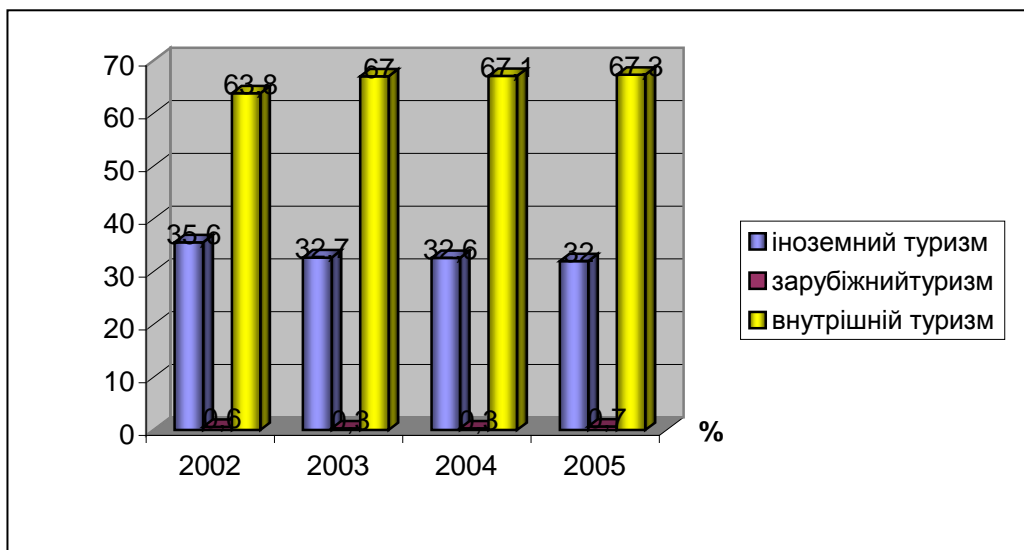
Автономна Республіка Крим займає досить скромне місце на світовому ринку туристичних послуг – менш половини відсотка від загального обсягу таких послуг. Займаючи близько 4,5% площі України, Кримський півострів концентрує 29,6% обсягу всіх рекреаційних ресурсів, 10% ємності готельного фонду, 40% ємності здравниць, і всього лише 30% потоку іноземних туристів до нашої країни.

Ціллю даної статті є розробка стратегії розвитку міжнародного туризму в АР Крим, досягнення якої передбачає, по-перше, аналіз тенденцій, що намітилися, у галузі, по-друге, оцінку наявних резервів розвитку і, по-третє, визначення концептуальних підходів до формування механізму управління розвитком цього виду економічної діяльності в регіоні на майбутнє.

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що значний обсяг природно-ресурсного потенціалу, різноманітність кліматичних умов, історичні традиції господарського освоєння й соціо-культурні пріоритети протягом багатьох років визначали туристсько-рекреаційну спеціалізацію Криму як одне зі стратегічних напрямків його регіонального розвитку. Однак, частка Криму в обсязі наданих туристичних послуг у цілому по Україні має тенденцію до зниження: від 24,4% в 2002 р., до 22,0% в 2003р., 23,2% в 2004р., і 22,3% в 2005р.; у надходженні платежів у бюджет від суб'єктів туристичної діяльності – від 26,7% в 2002р., до 23,3% в 2003р., 25,5% в 2004р., і 22,7% в 2005р. Якщо в 2002 р. одержали право на здійснення туристичної діяльності 772 суб'єкти, в 2004 р. – 1221, то в 2005 р. – тільки 358, при цьому фактично діючих – 296 суб'єкта підприємництва. Тобто у порівнянні з 2002 р. їхня кількість зменшилася в 1,6 рази [9].

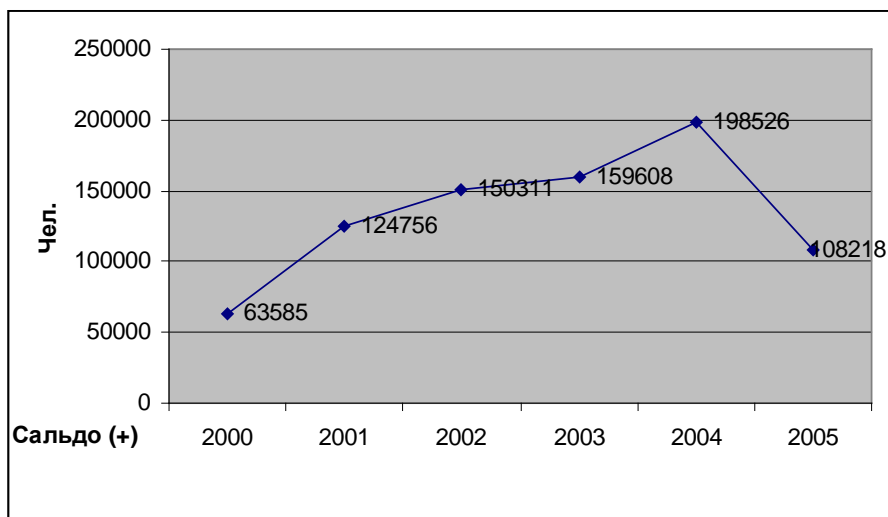
Із числа суб'єктів підприємницької діяльності, що мають ліцензію на надання туристичних послуг, власну базу харчування мають 85 підприємств. власну базу розміщення – 51.

У структурі обсягу реалізації туристичних послуг в АР Крим за 2005 рік найбільший відсоток займає внутрішній туризм – 67,3%, на другому місці – іноземний – 32,0% і третьому – закордонний – 0,7%. У той же час порівнюючи ці показники з 2002 р. можна відзначити чітку тенденцію до зниження темпів росту міжнародного туризму (мал. 2.) [9].

Мал. 2. Динаміка обсягу реалізації турпослуг за видами туризму у 2002 – 2005 рр. (%).

Хоча співвідношення в'їзного й виїзного туризму в Криму має позитивне сальдо у 2005 році (+108218 людей), однак це в 1,4 рази менше, ніж в 2002 році (мал. 3) [9].

Мал. 3. Динаміка співвідношення в'їзного й виїзного туризму в Криму у 2000 – 2005 рр.

Аналіз структури баз розміщення свідчить, що в 2005 році основну частину по прийому іноземних і вітчизняних туристів у Криму займали санаторії й пансіонати з лікуванням – 43,0%, бази відпочинку – 30,0%, готелі – 13,0%, турбази – 11,4%, приватні будинки розміщення – 1,5%, мотелі та кемпінги – 0,5%. Порівняльно з 2002 роком в АРК намітилась чітка тенденція зменшення кількості об'єктів розміщення туристів всіх форм власності (див. табл. 2) [9].

Таблиця 2. Розміщення туристів у АРК в 2002 - 2005 роки

Найменування показників	од. вим.	2002	2003	2004	2005	Темп приросту (зниження) 2005/2004
- готелі	%	21,0	18,0	23,0	13,0	-43,5
- санаторії, пансіонати з лікуванням	%	23,0	20,0	27,0	43,0	59,3
- бази відпочинку	%	20,0	34,0	31,0	30,0	-3,2
- кемпінги, мотелі	%	1,0	2,2	2,0	0,5	-75,0
- турбази, молодіжні табори	%	22,0	20,0	11,4	11,6	1,8
- приватні будинки розміщення	%	13,0	5,8	5,6	1,9	-66,1

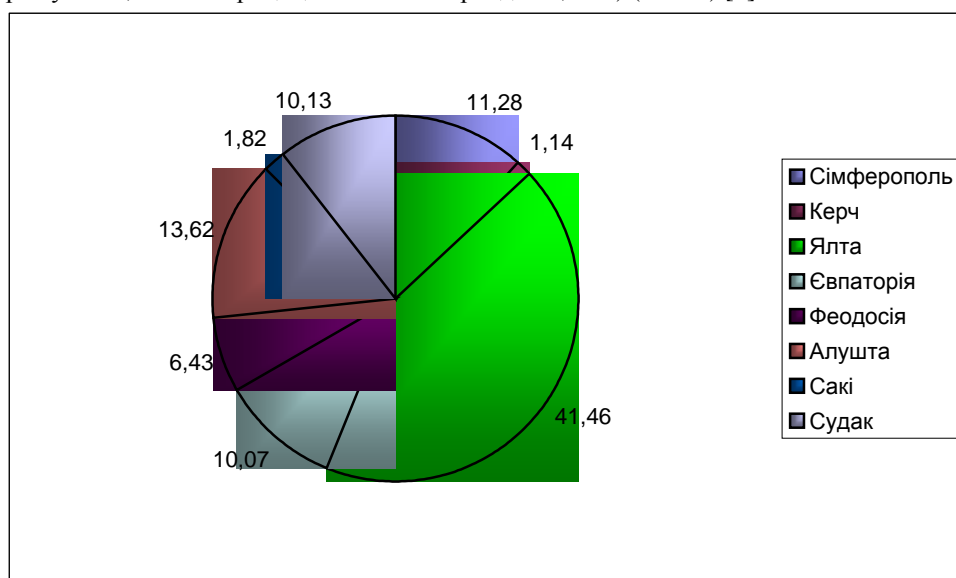
Аналіз цілей відвідування за період 2002 – 2005 рр. говорить про те, що основною метою перебування туристів у Криму є відпочинок (51,5%), далі йде лікування (35,3%), спортивно-оздоровчий туризм (6,2%) та

ін. Знизився потік туристів, що приїжджали з діловою, службовою метою (див табл. 3) [9].

Таблиця 3. Поділ туристів за цілями відвідування Криму у 2002 - 2005 роки

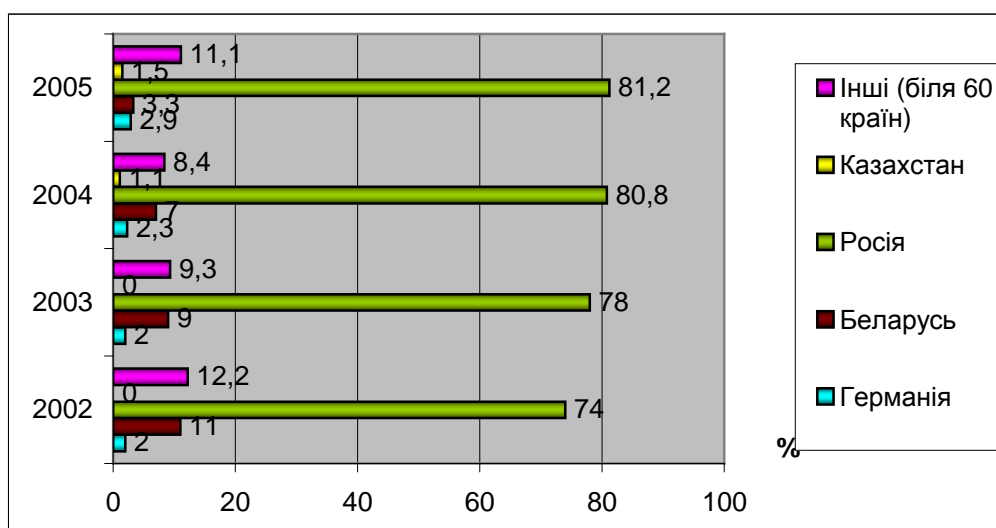
Найменування показників	од. виміру.	2002	2003	2004	2005	Темп приросту (зниження) 2005/2004
- службова, ділова	%	9,0	9,0	10,0	5,4	-46,0
- відпочинок	%	57,0	60,5	60,0	51,5	-14,2
- лікування	%	13,4	12,6	19,0	35,3	85,8
- спортивно-оздоровча	%	9,6	9,8	6,5	6,2	-4,6
- інші	%	11,0	8,1	4,5	1,6	-64,4

Найбільшою популярністю серед іноземців і вітчизняних туристів користується Південне узбережжя Криму, м. Ялта і її найближчі райони – Алушка, Массандра, Симеїз. У 2004 році цей регіон відвідали 41,46 % усіх подорожуючих, а в 2005 році цей показник зріс до 58,54% (мал. 4) [9].

Мал. 4. Переваги подорожуючих в АР Крим по територіальній ознаці у 2005 р.

Головним партнером АРК у сфері іноземного туризму за період 2002 – 2005 рр. є Росія (у середньому 78%), далі Беларусь (середнє значення 8%), Німеччина (2,3%) (мал. 5), а частина туристів із країн далекого зарубіжжя склала лише 1,4 %. Якщо порівнювати підсумки курортного сезону 2005 року із сезоном 2004 року, що був кращим у пострадянській історії Криму, то кількість росіян у загальному потоці туристів різко знизилася, що природньо відбилося на бюджеті АРК [9].

Мал. 5. Динаміка структури в'їзду іноземних туристів до Криму у розрізі країн за 2002 – 2005 роки (%).

За даними Міністерства курортів і туризму АРК у 2005 р. росіяни витратили в середньому 1700 гривень на людину, мешканці Білорусії – 1100 гривень, а громадяни України - лише 930 гривень.

Втрата популярності Криму серед російських туристів і курортників – це стратегічна помилка. Головною причиною такого положення є підвищення цін на путівки через зростання цін на овочі, фрукти, м'ясо, інші види продуктів, на енергоресурси, а також через скасування нульової ставки ПДВ. Багато відпочиваючих зволіли знімати приватне житло, і лише по необхідності приймати лікувальні процедури в курортних установах. Крім того, різко підвищили тарифи автоперевізники. В результаті нинішнім літом на курортах Краснодарського краю відпочиваючих стало на чверть більше, ніж у попередні роки, завдяки тим туристам, що раніше відпочивали у Криму. Так само багато російських туристів зупиняють свій вибір на турецьких курортах, тому що вони пропонують дійсно гідний рівень сервісу, причому відпочинок у Туреччині можуть собі дозволити не тільки заможні туристи. І не відомо, чи захочуть ще курортники, що відвідали Туреччину, повертатися в Крим, навіть при можливому здешевленні путівок, тому що сервіс кримського курорту значно гірше турецького. Крім того, аналіз деяких сегментів туристичного ринку показує, що Крим втрачає привабливість у найчисленнішого середнього класу, що різко скорочує доходи туристичної галузі, а, відповідно, і соціально-економічний розвиток регіону.

Велика частина проблем сфери курортів і туризму в АРК визначається системною кризою політики й економіки України. Найважливішими з них є: 1) досить хворобливе ламання радянських стандартів і механізмів у керуванні розвитком сфери туризму; 2) неухважність до модних молодіжних рухів у сфері вільного часу і, як наслідок, відсутність серйозних інвестицій у нові види туризму й активного відпочинку; 3) зведення індивідуальних термінів відпочинку з 24 днів до 7-14; 4) скорочення сезону, зокрема завантаження здравниць і приватного сектора у червні місяці; 5) випадання з інтересів туристів деяких історичних центрів - Сімферополь, Куйбишево, Старий Крим, Ангарський перевал; знищення маршрутного пішохідного туризму і системи гірських притулків; 6) старіння або повне руйнування баз розміщення і їхніх устаткувань навіть у курортах круглодобового використання - самий яскравий приклад - вілли Симеїза; руйнування пляжів і берегових споруджень; системне знищення зелених насаджень парків і заповідників; 7) масове порушення норм екологічної, сейсмічної, зсувної, штормової безпеки при новому будівництві і реконструкції баз розміщення; 8) економічна неефективність і відсутність податкової віддачі значної частки здравниць, величезна кількість приватних готелів і пансіонатів, що працюють у "тіні". І те, що Крим почав утрачати туристів - серйозна проблема, і її рішенням потрібно займатися терміново і всерйоз.

Стратегія управління розвитком туристської індустрії в Україні будується на виробленні державної політики в галузі туризму. У законі України «Про туризм» держава проголосила туризм не тільки як один із пріоритетних напрямків розвитку економіки [10].

Головною задачею управління розвитком туризму в Україні і її регіонах є створення сприятливого організаційно-правового й економічного середовища для розвитку цієї галузі, формування конкурентноздатного на світовому ринку вітчизняного туристського продукту на основі ефективного використання природного й історико-культурного потенціалу сфери забезпечення її соціально-економічних інтересів і екологічної безпеки.

Для рішення цієї мети АР Крим має усі умови. Насамперед туристсько-ресурсний потенціал Кримського півострова включає понад 3 тисячі об'єктів природного й антропогенного характеру. З них 54% зосереджені в південнобережній зоні, 18% - у центральній (Сімферополь, Бахчисарай і Білогірський район), по 10% - у північній (Джанкой, Червоногвардійський, Красноперекіпський, Першотравневий і Чорноморський райони) і східній (Ленінський, Кировський і Радянський райони) зонах, і 8% у західній (Сакський і Чорноморський райони). На території автономії розташовано понад 11,5 тис. пам'яток історії, культури й архітектури, що ставляться до різних історичних епох, цивілізацій і релігій. Тут розташовано 26 родовищ лікувальної грязі й ропи, більше 100 джерел мінеральних вод різного хімічного складу. У Криму налічується 6 державних заповідників, 33 заказника (у тому числі 16 загальнодержавного значення), 87 пам'яток природи (13 - загальнодержавного значення), 10 заповідних урочищ, 850 карстових печер (з них 50 визнані фахівцями придатними для облаштування й відвідування туристами), шахт, колодязів, і більше ніж 30 парків - пам'яток садово-паркового мистецтва, у тому числі є загальнодержавного значення.

Головними задачами управління розвитком міжнародного туризму в АРК є: 1) формування привабливого й унікального вигляду півострова за рубежом і інтеграції Криму в міжнародний туристичний ринок; 2) перетворення туризму в один з найважливіших і стабільних джерел надходжень у бюджет, як у національній, так і в іноземних валютах; 3) сприяння збільшенню зайнятості місцевого населення; 4) популяризація у світовому масштабі кримських здравниць, курортних комплексів, культурно-історичних пам'яток і духовної спадщини всіх народів, мешкаючих на території Криму.

Реалізація вищезгаданих стратегічних задач неможлива без забезпечення ефективного функціонування іноземних інвестицій у вигляді спільних підприємств – форм найбільш привабливої і перспективної.

Поглиблення і розширення зв'язків вітчизняних туристських організацій усіх форм власності з туристськими фірмами інших країн у всіх сферах громадського життя, науки, культури й освіти сприятимуть трансформації міжнародних стандартів в національне законодавство України про туризм, діючих в багатьох державах і міжнародних організаціях.

Величезний інтерес до України, що з'явився в Європі і світі, завдяки "помаранчевої" революції, дає Криму унікальний шанс і вимагає управлінських рішень моментальних націлених на перспективу в 5-10 років. На наш погляд, загальна концепція управління розвитком туризму в Криму повинна будуватися на наступних вихідних положеннях:

– Крим є частиною України; рішення в регіоні соціальних проблем населення забезпечує достатню і ста-

більшу працю всіх установ відпочинку, туризму і курортного лікування. При цьому Крим зберігає роль літньої політичної і культурної "столиці" усіх країн пострадянського простору. Він залишається і найважливішим центром класичної і модерністської вітчизняної і закордонної культури. Його особливу унікальність повинні визначати древні культури корінних народів - кримських татар, караїмів, кримчаків, кримських греків і вірменів, а також своєрідні культурні досягнення європейських колоністів різних національностей.

- Величезне зростання інтересу до України в Європі і світі, а також несприятливі тенденції для туризму в країнах Азії створюють відмінні передумови для прориву АР Крим в лідери міжнародного туризму.
- Частина ресурсів Криму - пляжі і парки терплять серйозне перевантаження у високий сезон. Окремі категорії відпочиваючих конкурують між собою, але проблема може бути вирішена їх розподілом за часом, по місяцях року.
- Старіння населення (збільшення частки людей похилого віку) у розвинутих країнах Європи дозволяє при освоєнні західних ринків орієнтуватися на відпочинок пенсіонерів навесні і восени. У свою чергу загальнонаціональна програма відпочинку і курортного лікування людей похилого віку України дозволила б деякі курортні комплекси проектувати з урахуванням обмежень у рухливості відпочиваючих і підвищених вимогах до тиші і спокою.
- Найважливішою рисою Криму є перевага неорганізованих форм масового відпочинку й особистих рішень відпочиваючих, а не твердих туристичних програм. Тому головним у керуванні туристичної сферою може бути тільки могутній довгостроковий інформаційний вплив.
- Вільний ринок і вільна інформація дозволять направляти приватну ініціативу підприємців в туризмі і особисті рішення туристів на користь усьому суспільству, зміцнення держави, підвищення міжнародного престижу України. Однак, відкриті тендери, логічна система пільг для інвесторів, поширення інформації про це в Інтернет, реалізм, толерантність і уміння шукати компроміси - це вже залежить від політики держави. Крім того, відкрита конкурсна заявка в оренду на 10-20 років природних визначних пам'яток і пам'яток культури, на нашу думку, може забезпечити їхню ефективну охорону й економічну віддачу без усяких бюджетних дотацій.

Висновки:

1. Міжнародний туризм - систематизована і цілеспрямована діяльність підприємств сфери туризму, зв'язана із наданням туристських послуг і туристського продукту іноземним туристам на території України (в'їзний туризм) і наданням туристських послуг і туристського продукту за рубежем (виїзний туризм). Туризм у багатьох країнах - діяльність, що знаходиться під пильною увагою держави як економічно вигідна і прибуткова галузь.
2. Туризм для світового співтовариства вже давно є однією з найбільш дохідних і інтенсивно розвинутих галузей, що приносить близько 10% валового доходу. У багатьох країнах туризм входить у трійку ведучих галузей країни, розвивається досить швидкими темпами і має важливе соціальне й економічне значення.
3. Зміцнення ринкових механізмів і приватної ініціативи, помітне поліпшення інвестиційного клімату визначатимуть стабільне поліпшення курортів і туризму в Криму, створять відмінні передумови для прориву АР Крим у лідери міжнародного туризму.
4. Одним із перспективних напрямків стимулювання розвитку туризму в Україні і її регіонах, збільшення валютних надходжень від туристської діяльності, удосконалення ринкової інфраструктури є створення спеціальних економічних зон туристсько-рекреаційного типу.

Таким чином, управління розвитком туристичної галузі як високоприбуткового сектора економіки є важливим чинником соціального розвитку та культурного піднесення України, АР Крим при збереженні самобутності, національної суті, гармонійної інтеграції нашої країни в європейські та світові глобалізаційні і гуманізаційні процеси.

Джерела та література

1. Максаковский В. Развитие и география международного туризма // Краеведство. География. Туризм. – 2001. – №21-24. – С. 17-21.
2. International Tourism Receipts, 1950-2004 // Tourism Market Trends, 2005 Edition.-Madrid: World Tourism Organization, 2005. - Annex- 10.
3. Tourism and the world economy.- World Tourism Organization, <http://www.world-tourism.org/facts/menu.html>
4. www.world-tourism.org.
5. Доклад конференції ЮНКТАД Електронна торгівля та туризм. – TD/B/COM.3/EM.9/2/ - Женева, 2000.
6. Tourism Highlights, 2005 Edition.– Madrid: World Tourism Organization, 2005. – 12 p.
7. www.tourism.gov.ua
8. Шульгіна Л.М. Макроекономічна ситуація як фактор розвитку туризму в Україні // Маркетинг в Україні - 2004. - №4. - С. 15-22.
9. Розрахунки зроблено за даними Міністерства курортів і туризму АР Крим. Статистичний бюлетень. – Сімферополь, 2000 – 2005.
10. Закон України «О туризме» // Відомості Верховної Ради.– 2004. – №13. – С. 180.